

Dorte Kousholt

Introduktion til Nordiske Udkast 2013 nr 1

Det er en fornøjelse endelig at kunne skrive: Velkommen til Nordiske Udkast 2013 nr. 1. Dette nummer har været (for) længe undervejs. Det kræver en vis portion vedholdenhed og stædighed at udgive et tidsskrift i disse tider, hvor vores arbejdstid er under pres og hvor krav om at levere point på særlige måder (hvor redaktionsarbejde ikke tæller) presser vores daglige prioriteringer. Det kræver tro på at det, der kommer ud af det, er værd at arbejde for. Dette nummer bekræfter mig i dette tidsskrifts berettigelse. Det er et nummer, der viser hvor bredt Nordiske Udkast favner og det præsenterer meget forskellige bud på, hvad kritisk samfundsvidenskab aktuelt kan og skal være.

Den første artikel er en oversættelse af en artikel af Klaus Holzkamp, som var professor i psykologi ved Freie Universitet. Vi har tidligere haft mulighed for at bringe oversættelser af Holzkamp i dette tidsskrift. Det er artikler, som stadig figurerer som pensum rundt omkring på psykologiuddannelserne. Artiklen er oversat af Vibeke Jartoft (og tak til Vibeke for det store arbejde som en sådan oversættelse er), som i sit forord påpeger den aktuelle relevans af de diskussioner om modsætninger i skolesystemet, som Holzkamp rejser. Artiklen tager udgangspunkt i en historisk analyse af skolesystemet og viser, hvordan skolens

praksis virker differentierende og giver eleverne ulige muligheder. Holzkamp er optaget af den ofte forekommende kortslutning mellem undervisning og læring og viser, hvordan elevernes subjektive læringsinteresser står i risiko for at blive ekskluderet både i skolens praksis og i forskning om skolen. Holzkamp taler på denne baggrund om skolen som sted for en "misrøgtet læringskultur". Han påpeger samtidig at muligheden for grundlæggende at ændre på denne situation ikke er indenfor rækkevidde af den enkelte lærer eller elev. Holzkamp skriver, at vi her har "at gøre med den subjektive side af præcis den skoledisciplin, som ved at reproducere sin samfundsmæssige funktion ("retfærdigt" at fordele ulige livschancer), nødvendigvis også reproducerer misrøgtten af sin læringskultur" (p. 20). Det er et godt kritisk indspark til de aktuelle debatter om skolereformen.

I den næste artikel bevæger vi os fra skole systemet ind i psykiatrien. Jeppe Oute Hansen og Christian van Randwijk analyserer en lærebogstekst om psykiatrisk sygepleje. Artiklen hviler på indsigter fra et antropologisk, multisited feltarbejde om familieliv med depression. Her viste det sig relevant nærmere at undersøge de sociale betingelser for at leve med depression i form af de forståelser, som eksisterer af

den deprimerede patient blandt det psykiatriske personale. Den lærebogstekst som trækkes frem repræsenterer dominerende opfattelser af forholdet mellem psykiatriske sygeplejersker og patienter. Analysen gør brug af Laclau og Mouffes diskurstheori og viser, hvordan der i teksten konstrueres subjektpositioner, der på en gang er modsætninger og gensidigt afhængige. Hvor sygeplejeske positionen knyttes til det stærke, feminine og moderlige bliver patienten heroverfor den svage, maskuline, barnlige. I artiklen diskuteres hvordan sådanne diskursive konstruktioner er indlejret i professionelle og etiske strukturer. Forfatterens ambition er at rejse en debat om nødvendigheden af at vende "et snævert individ- og autonomorienteret perspektiv til også at kunne omfatte en højere grad af socialvidenskabelig orientering i psykiatriske og sundhedsfaglige teoridannelser" (p. 36). På denne måde ender vi – omend vejen er anderledes – lidt i samme opfordring som i Holzkamps tekst: Vi må kigge kritisk på de strukturelle vilkår for de samspil, der kan foregå i de praksisser, vi beskæftiger os med.

I den tredje artikel fører Ole V. Rasmussen os ind i endnu et felt, nemlig følelser i organisationer. Med afsæt i Spinozas etik og filosofi analyserer Ole V. Rasmussen emotionalitet og tænkning i organisationer som forankret i praksis – i forhold og møder mellem deltagerne i en organisation. Det er et perspektiv, der søger at overskride individualistiske subjekt- og emotionalitetsforståelser og herigenom pege på nye muligheder for at forstå og udvikle organisationer. Ved hjælp af centrale elementer fra Spinozas filosofi – læst gennem Deleuze – omhandler artiklen betydningen af det materielle liv i organisationen – det skabende og bevægelige liv og udviklingen af emotionalitet i retning af fælles glæde og engagement – og deltagerens forståelse af sådanne materielle forhold i praksis. I artiklen fremhæves potentialet i Spinoza filosofi som en "materialisme med en forståelse af affektiv

praksis og med en forståelse af subjektivitet som ikke udelukkende knyttet til individet og individuelle psykologiske processer" (p. 40.) Artiklen rummer interessante diskussioner om magt som følsom og åben – og netop magtfuld i kraft af påvirkelighed og fleksibilitet. Artiklen kredser på forskellige måder omkring hvordan der skabes potentiale for nye måder og møder, for skabende tænkning og innovation i organisationer. Artiklen peger på med afsæt i Spinoza – at det nye og innovative skabes i organiserede møder på grænsen af orden og magt. Artiklen afsluttes med en perspektivering i forhold til Foucault og Deleuze.

Den fjerde artikel handler om lektier som grænseobjekt for samspil mellem hjem og skole. Artiklen er skrevet af Max Strandberg og er på svensk – og det er en særlig fornøjelse igen at kunne introducere bidrag fra et af vores nabolande – det viser at tidsskriftets titel, Nordiske Udkast, stadig er mere end blot en titel. Artiklen tager afsæt i forskning, der viser udfordringer i skolers samarbejde med familier med etnisk minoritetsbaggrund. I artiklen analyseres materiale fra et lektieprojekt gennemført i en multietnisk skole i Sverige fra 2004-2006. Lektieprojektet havde som formål at udvikle og afprøve en model for samarbejde mellem hjem og skole med fokus på at tilrettelægge lektier på en måde så forældrenes erfaringer kommer i spil. Datamaterialet består af interview, klasserumsobservationer og elevtekster. I analysen undersøges hvilke typer af temaer og opgaver, der kan fungerer som grænseobjekt mellem skole og hjem. Analysen viser at det samarbejde der blev skabt gennem lektieprojektet skabte samtaler både i familien og i skolen om erfaringer og relationer mellem mennesker i forskellige aldre og i forskellige positioner. En fællesnævner for de lektiespørgsmål som fungerede som grænseobjekter var, at de berørte forældrenes skolegang og barndom og eksistentielle forhold. Da forældrene netop kommer fra mange forskellige lande og traditioner gav det stor variation i

samtalernes indhold og mulighed for at tale om såvel forskelle som ligheder i forældrenes erfaringer og barndom. Max Strandbergs analyser viser endvidere, at lektier som omhandlede forelskelse, Mellemøsten og religion ikke kunne fungerer som grænseobjekt. Artiklen viser, hvordan forældre med etnisk minoritets baggrund – som ofte problematiseres i debatten om samarbejde mellem skole og hjem – kan bidrage med livserfaringer og indspil til undervisningens indhold. Studiet peger dermed på, at lærere i multietniske skoler med fordel kan inddrage forældres erfaringer i et samarbejde om undervisningens indhold

Dette nummers sidste artikel er baseret på et ph.d. forsvar. Karen Ida Dannesboe fremlægger i artiklen baggrund og væsentlige pointer fra sin afhandling “Passende Engagement og (u)bequemme skoleliv – et studie af børns navigationer mellem skole og familie” (Dannesboe 2012). Tematisk er vi altså tæt på forrige artikels fokus på forbindelser på tværs af skole og hjem. Karen Ida Dannesboes afhandling er baseret på et etnografisk studie af børns hverdag i og på tværs af skole og familie. Afhandlingen kobler et Foucault inspireret perspektiv med etnografiske studier og dermed hverdagens konkrete hændelser og sammenhænge. I analyserne trækkes derudover på et materialitets perspektiv fra aktør-netværks-teori og

Brian Massumis arbejde med affektbegrebet. I artiklen rettes fokus på, hvordan skole-hjem relationer og børns identiteter skabes gennem børn, forældre og læreres praksisser, forventninger og fornemmelser. Karen Ida Dannesboe viser gennem begrebet om forældre som “sensitive seismografer”, hvordan forældre hele tiden er på arbejde i forhold til at fornemme, hvordan det går og holde føling med børnenes skoleliv. Forældrenes afstemmer dette sensitivtetsarbejde med deres fornemmelse for deres børn og børnene skolesituation – og både skoletaskens indhold, børnenes udtryk og stemninger, skole-hjem samtaler og nyhedsbreve spiller ind i forældrenes fornemmelser og vurderinger. Børnenes måde at bevæge sig mellem skole og hjem – som i afhandlingen begrebsættes som navigationer – er et centralt omdrejningspunkt. Analyserne viser, hvordan børn har forskellige muligheder for at navigere mellem skole og hjem og hele tiden må forholde sig til den potentielle kontakt mellem skolen og deres forældre – og den mulige betydning, det kan få i deres liv. Artiklen peger på, hvordan børnene aktivt medvirker til at etablere og nedtone sammenhænge mellem skolen og familien og har meget forskellige erfaringer med skolen og skole-hjem relationer – der kan med andre ord være tale om både bequemme og ubuemme skoleliv.